

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 13. junija 1857.

Dober svèt takim, katerim je toča polje poško-
dovala.

Po spisu direktorja Walz-a v Hohenheimskem časniku.

Vsako leto se bere jok in stok iz krajev, ktere je toča potolkla, in pa klic „usmilite se revežev“. Mnogokrat prasha tudi kantonske gosposke in pa drugi: kaj naj bi se v takih krajih počelo, da bi se vendar še kaj pridelalo, škoda polajšala itd.?

Čudno je res, da v nobenih kmetijskih bukvah takega poduka ne najdemo, in da sploh ni še nikomur na misel prišlo, da bi bil o tem kaj spisal: kaj je storiti po toči, — kako in koliko škoduje toča raznemu žitu in drugim sadežem, — ali se more to in uno še kaj obrasti, in kdaj se more to pričakovati, kdaj pa ne itd.?

Vse te vprašanja, na ktere v nobenih bukvah gospodar odgovora ne dobí, so me prisilile, da sem se vsedel in spisal to, kar tukaj očitno razglasim, po obilnih skušnjah, da bi v poduk bilo gospodarjem, katerim je toča polje pobila, pa tudi kantonskim gosposkam, duhovnim in županom, kateri bi svojim nesrečnim sosedom radi berž kakošen dober svèt dali.

Najbolje se škode po toči obvaruje, kdor si pri kaki pošteni asekuraciji zavaruje svoje polje. Al Bogu bodi po-toženo! še zmiraj več del kmetovavcev v svoji nečimernosti misli: bo že Bog dal, da ne bo ravno mene ta nadloga zadela, — saj pri nas toča malokdaj bije itd. Al skušnje drugač govore. Večkrat slišimo in beremo, da je tu in tam vse pokončala, kjer najstareji ljudje toče ne pomnijo. In doživeli smo že, da čez leto in dan ali čez dve leti in kmali potem je spet v ravno tistem kraju razsajala in potem še le mu je spet prizanesla za več let. Toča je res čuden prikazek. Primeri se, da včasih več let v takih krajih toče ni, kjer je nekđaj vsako leto bila, če se je le siv oblak prikazal; v drugih pa, kjer je pred leti skorej nikoli ni bilo, bije sedaj pogostoma. Podoba je, kakor da bi toča svoj čas imela.

Sicer pa je z asekuracijami zoper točo velika težava. Če je tarifa zavarovanja prenizka, se ne morejo asekuracije na nogah obdržati, ker imajo več odškodnine plačati kakor zavarovine prejmejo; — če je pa tarifa previsoka, pa kmetovavca težko stane toliko plačevati leto za letom. Le takrat, kadar bojo vsi gospodarji pristopili k asekuraciji, bo prav na vsako stran.

Pa tudi takrat, kadar bi se utegnulo to zgoditi, da bi imeli vsi gospodarji svoje polje zavarovano, ne bojo ti moji sveti odveč, ker treba bo vselaj, ako hočejo asekuracije bolj izhajati, da si same prizadevajo, škodo toče po vseh po-tih zmanjšati.

Naj ima tedaj kmetovavec svoje polje pri kaki asekuraciji zavarovano ali ne, vselaj je dolžnost skerbnege gospodarja, škodo kar največ more pomanjšati, in to se zgodí enkrat tako, drugikrat drugač, kakor je toča pred ali po-zneje polje pobila.

Če je toča že zgodaj poleti polje potolkla, je navada, da kmetovavec podorje prejšno setev in seje kaj družega, kar more še dozoreti.

To pa ni vselaj najpametnejše. Tudi ni vselaj lahko se-mena in delavcov dobiti, če je toča deleč segla.

Večidel imajo naše žita, ako niso prezlo poškdovane, več ali manj močí v sebi, da iznova rastejo, in večkrat pride ta kaljivna moč gospodarju še takrat na dobro, kadar že misli, da je ob vse. V taki nesreči je poglavitna reč, da gospodar, kakor pravimo, glave in korajže ne zgubi, ampak da se berž zavé in dela loti, ki ga more saj neko-liko odškodovati v nesreči.

In takim gospodarjem sem spisal te verstice

Da pa bode našim ljudem ta poduk prav jasen in da bojo pomoč v sili lahko našli, bodem po versti razložil različne naše poljske sadeže in izmed njih še posamno tiste, o katerih sem po toči sam marsikaj skušal in skusil; po teh skušnjah bom svetoval, kaj ima gospodar zdaj in zdaj početi.

(Dalje sledí.)

Izložba dunajska in vino hervaško.

Pod tem nadpisom beremo v 23. listu zagrebškega go-spodarskega lista sostavek, kateri se (in po pravici) prito-žuje, da dunajska razstavna sodnija ni celo nobene po-hvale hervaškim vinom priznala. Enako se je godla tudi krajnskim razun pikolita, ki je prejel pohvalno pismo, in vendar se bile tudi dobre vina metliške, semiške in druge dolenske kakor tudi vipavske razpostavljene. Enostransko bi bilo, ako bi kdo hervaške ali krajnske vina stavil med vina perve verste, ki se odlikujejo s tistim prijetnim žlahnim cvetom „bouquet-om“, kterege nimajo naše vina, — al do-bre in hvale vredne so nektore tudi, in jih zametovati vse, bi bilo, na priliko, ravno to, ako bi kdo rekel: le meri-noška ovca je hvale vredna, vse druge ne veljajo nič! Pa tudi ni mogoče bilo tisuč in tisuč steklenic vina v 4 ali 5 dneh presoditi, in ravno zato ozkoserčnost ni res bila na svojem mestu v ti sodbi.

Čujmo tedaj, kaj „gospodarski list“ o hervaškem vinu pravi, kar deloma tudi veljá od nekterih krajnskih.

„O tem ni dvombe, da vina naše imajo verlo dobrih lastnost: vina naše so sladke, vina naše so jake, vina naše so čiste, vina naše so stanovitne in imajo strojika (zagoltnica, Gerbestoff) mnogo v sebi, kar jim daje ne malo vrednost. Vse te lastnosti so vinom našim po naravi prirojene; brez negovanja (cartljanja), brez priugotavljanja, brez mešanja in modrovanja imamo pri nas dobre vina; to je obče znana stvar, o tem je sodba skle-njena že davno.“

„Gosp. tergovci vinski na Dunaji, misleči morebiti, da bi utegnili pridelk njih nogradov, oplemenjen z umetnostjo kemiško, kaj vrednosti zgubiti, so izrekli smertno sodbo nad vinom hervaškim! Res je, da pri nas se ne vé nič od tega, kar se pri dunajskih vinokupčevavcih zove „Weinmanipulation“ (rokovanje z vinom). Radi dovolimo, da se tam preveč manipulira, pri nas pa premalo; radi dovolimo to in še več, — al tega ne moremo dovoliti, da med vsemi našimi vini ni ne ene kapljice bilo, da bi bila zaslužila kakošnega koli pohvaljenja! Kdor razume, kaj je vino, ne bo našega hervaškega sodil po Vöslavcu in po Grincinger-ju in tudi ne po francozkem, portugalskem in španjskem; naše vina so močne, kakor je solnce naše; naša tergatev je konec septembra (kimovca) do polovice oktobra; pri nas solnce peče in kuha

še v ješeni; večidel o lepem blagem vremenu se bere ... pa ne v listopadu in grudnu ob snegu in severji; kakoršna razlika je v solncu, takošna je tudi v vinu. Grojzd in vino sin je solnca, pa ne snega in severja! Iz Hervatije in Slavonije se pelje vsako leto blizo poldrugi milijon veder vina na Krajnsko, v Istrijo in drugam: izvoznja tolika je imenitna in zasluži, da mu se pozornost skaže; — in ko bi vino naše tudi sama kislica bila, bi vendar zaslužilo omenjeno biti, ker bi, ako za drugo ne, saj dobro bilo za ocet (jesih) ali bi se moglo piti namesto slavnega tistega vina, ki mu na Nemškem pravijo „Dreimännerwein“ (to je tistega vina, pri katerem, ko ga kdo pije, ga morata dva moža deržati, eden pa mu ga v usta vliwa). Tolažiti se morejo zazdaj vinorejci naši, da ne bode brez dobička ostal njih trud, — samo zato naj bojo nekoliko marljiviši, da v peljejo bolje ravnanje z moštom o tergatvi in z vinom v hramu (pri nas na Krajnskem verhtega še to, da ne berejo prezgodaj!); one mešarije pa, ki je navadna pri vinskih špekulantih, ne priporočamo nikomur, ker ono preterano in preumetno zgotavljanje — Bog vé — je li ni pokvarjevanje vina?“

Poslovenil vinorejec krajnsk.

Še nekaj o Rojenicah.

(Dalje.)

Tudi tukaj v Varáždinu sem dozdej dobil tri pripovedke, v katerih se Rojenice spominjajo, ki se zraven tega tudi Sujenice imenujejo. Ker bi predolgo bilo vse povesti tako praviti, kakor sem jih slišal, hočem le prav na kratko povedati.

Ženo popadejo iz cerkve gredoč trudi. Skrije se pod nek most in porodi. Precej so prišle tri Rojenice („to su ove babe, koje sudiju 'sako dete, s kakvum smrtjum prejde iz ovoga sveta“). Ena reče: pogubimo ga precej; druga pravi: ne, bomo ga potem, kadar malo odrase, da bode bolj materi za njega žal; tretja pa je rekla: tudi tega ne; ali če ne bo vzel Vilinskega kralja hčere, potem ga ubijemo. I tako je ostalo. Kadar je deček zrasel, gre iskat Vilinskega kralja hčere najpred k meščevi materi in k mescu, potem k solnčevi materi in solncu; solnce mu ne vé povedati in ga pošlje „k buri kobili“ (to je bila bura ili veter) na neki senokoši, kjer mu je bila trava do kolena. Na buro kobilo sede; bura kobila mu reče: ali ne boš padel? pa se strese, in toliko da ni padel, in strese se v drugo in tretje in toliko da je na nji obvisel. Bura kobila reče: to bo meni škodilo, da si skor padel; pa se zaleti in dirja z njim kakor tica pod nebom, da pridreči do dveh stolpov. Stolpa se koj od kobiline sape puha („slapa“) odpreta in tako hitro zapreta, da sta buri kobili nekaj repa odtergala. Zdaj mu reče: vidiš, to mi je škodilo, ker si ti skoraj z mene padel, kadar sem se bila stresla. Z nova zadirja, da pridirjata do Vilinskih gradov. Reče mu, naj gre v grad, ali naj se varuje, da se ne opije in ne pozabi vselej k njej priti, kadar bo noč, da ga ne pogubijo. Gre v grad. Tam so se gostili do terde noči in obetali so mu hčer. Pride noč in dobí izgovor, da gre h kobili, ki so ji donesli sto centov sena. Kobila ga skrije v rep, da ga niso mogli dobiti, ki so ga iskali, pred petelinjim petjem. Po petelinjem petji pa mu niso mogli več škodovati. Drugo noč ga skrije v grive, in toliko, da ga niso dobili, ker jim je je bila baba „veštica“ povedala, da je kobili v grivi. Ali petelini so zapeli, pa mu niso nič več smeli narediti. Zdaj so dali po vsem selu vse peteline poklati. Kobila mu reče priskerbeti si dve jajci, in tretjo noč ga skrije v podkev, in jajci izvali v grivah na vratu, da sta do večera nekoliko zrasla petelinčka. Kadar so ga spet iskali in jim je baba veštica povedala, da je v podkvi, je še mičkino manjkalo, da ga niso dobili. Že so ga hoteli iz podkve potegniti, kar petelinčka v grivi zapojeta, pa mu niso nič več mogli. Zdaj je rekel, naj mu dajo hčer, ali mu

je niso hoteli dati, ker ni tam spal, kjer so mu posteljo pripravili. Ker je vidil, da mu hčere ne dajo, prosi, da bi mu saj dovolili, da bi hčerka k njemu prišla, da jo kušne. To mu dovolijo. Pride hčerka, spne se k njemu, da jo kušne. On jo prime, pa jo potegne k sebi na kobilo in kobila beži kar more. Kralj za njima, in trikrat ju je skor došel ali trikrat sta mu ušla, in ko sta bila za stolpom, vidi kralj, da ne more čez stolpe in reče: zet moj, ne hodi dalje, jaz ne morem dalje; nikar mi hčere ne odpelji, da bi ji jaz nič ne dal. Verže nekako čez stolpe nek pas, ki je bil tak, da, kar je hotel, je dobil. Zdaj se je kralj povernil, on se je buri kobili zahvalil in pasu zapovedal, naj ga domú na njegov dom nese, kjer so napravili velike gosti, da je bilo vsem zadosti. —

(Konec sledí.)

Manj ko kdo išče, več se mu daje.

Serbska narodna pridovodka po Vuku Štef.

Bili so trije bratje in pod milim Bogom niso imeli družega, kakor eno hrušvo drevo. To hruško so varovali zaporedoma. Eden je ostal doma pri hruški, druga dva pa sta šla v dnino. Enkrat Bog pošlje na zemljo angelja, da vidi, kako ti bratje živé, in če se jim slabo godí, da jim dá boljšega živeža. Angelj božji pridši na zemljo se spremeni v berača, gre k bratu, ki je ravno varoval hruško in ga prosi, naj mu daruje eno hruško. On vzame nekaj svojih hrušk in mu jih dá, rekoč: „Tukaj imaš mojih hrušk, od bratinskih ti ne morem dati.“ Angelj se zahvali in odide.

Drugi dan ostane doma drugi brat za čuvaja pod hruško. Zopet pride angelj in ga prosi, naj mu daruje eno hruško. Brat, vzame svojih hrušk in mu jih dá, rekoč: „Tu imaš mojih hrušk, od bratinskih ti ne morem dati.“ Angelj se tudi zahvali in odide.

Ko versta pride na tretjega brata, da ostane domá in hruško varuje, zopet pride angelj in ga prosi za hruško. Tudi ta brat mu izbere svojih hrušk in mu jih ponudi, rekoč: „Tu imaš mojih hrušk, od bratinskih ti ne morem dati.“

Četertega dne se angelj spremeni v meniha, zarano zjutraj pride v hišo, najde doma vse tri brate in jim reče: „Idite z mano; jez vam čem dati boljšega živeža.“

Bratje gredó, nobeden ne čerhne besedice. Pridejo do nekega velikega potoka; zdaj vpraša angelj najstarejšega brata: „Kaj bi ti želel?“ On mu odgovori: „Da se vsa ta voda spremeni v vino in da je moje.“ Angelj s palico prekriža potok, in glej! na mestu vode teče vino; tū se sodi pripravljajo, vino se toči, ljudje delajo, postane tukaj celo selo. Angelj najstarejšega brata sem postavi, rekoč: „Glej, tukaj imaš, česar si želel, zdaj živi!“

Na to sabo vzame dva druga brata in gré z njima dalje. Kmaldo dojdejo na neko polje, tu golobje ferfrajo čez polje. Angelj popraša srednjega brata: „Kaj bi ti zdaj rad imel?“ On mu odgovori: „Da so to same ovce in da so moje.“ Angelj božji prekriža polje s palico, in glej! vsi golobje se spremené v ovce; tukaj so tudi hiše, ene žene molzejo čedo, druge mleko prelivajo, ene smetano posnemajo, druge sir delajo, zopet druge maslo kuhajo, in berž je tukaj celo selo. Zdaj reče angelj srednjemu bratu: „Glej! tukaj je vse, česar si želel.“

Angelj vzame potlej najmlajšega brata in gredé z njim čez polje ga vpraša: „Kaj pa bi tebi najljubše bilo?“ Ta mu odgovori: „Jez si družega ne želim, kakor da bi mi Bog dal ženo prave keršanske kervi.“ Na to mu angelj reče: „Tako ženo dobiti, je težko; na vsem svetu poznam samo tri; dvé ste že omožene, ena pa je še deklica, pa jo snubita dva snubača.“

Angelj in mlajši brat gresta dalje in čez dolgo časa prideta v neko mesto, kjer je imel sedež car in njegova hči je bila prave kervi keršanske. Pridši v mesto se podasta berž k caru, da bi snubila deklico. Ko sta pri caru bila, prideta